

Archy pro sebehodnocení žáků 1. stupně

Postup formativního hodnocení

I. Identifikační údaje:

Autor materiálu: Věra Försterová

Název školy, na níž autor působí: Základní škola, Praha 4, Květnového vítězství 1554

II. Kontext:

Cílová skupina: žáci 3. ročníku

Předmět, v němž byla technika realizována: český jazyk (sloh)

Cíle hodiny:

- Žák dokáže napsat osnovu k popisu své aktovky.
- Žák dokáže napsat popis své aktovky.
- Žák dokáže reflektovat svou práci na základě zadaných kritérií.

Pracovala jsem se třídou, ve které je celkem 24 žáků (13 dívek a 11 chlapců). Tři chlapci by se dali zařadit do skupiny žáků s OMJ (jeden je Rumun, jeden je Rus a jeden je Slovák), ale jejich čeština je na velmi dobré úrovni. Dva žáci mají podpurná opatření 2. stupně. U jedné dívky, která pochází z bilingvní rodiny, byla diagnostikována zkřížená laterální. Jeden chlapec má problémy s grafomotorikou (má doporučeno psát tužkou, stále pracujeme na správném úchopu a uvolnění ruky). Ve třídě není asistent pedagoga, přesto se snažím žákům zajistit individuální přístup a v případě potřeby dopomoc.

III. Realizace a hodnocení postupu formativního hodnocení:

Popis využití vybraného postupu formativního hodnocení (jeho modifikace)

Před začátkem psaní jsme si s žáky vysvětlili tabulku s kritérii (viz příloha 1). V předchozím týdnu žáci popisovali aktovku na obrázku v učebnici. Na tomto cvičném slohu jsme si ukázali, která všechna kritéria by slohová práce měla splňovat.

Tabulku s kritérii jsem se rozhodla použít, protože se domnívám, že je to velmi užitečné pro rozvoj žáků v sebehodnocení. V tabulce jsou jasně dané požadavky, které žáci musí splnit. Podmínkou je, že všichni těmito kritériím rozumějí. Myslím si, že tabulka je přehledná, a proto se v ní žáci jednoduše zorientují. Důležité je také to, že se nemusí hodnotit úplně všechno. Záměrně jsem vynechala hodnocení gramatických chyb. To by také mohlo být uvedeno v tabulce, ale domnívám se, že především prvostupňoví žáci by mohli být návalem úkolů a velkým počtem kritérií odrazeni. Slibovala jsem si od toho, že si žáci dají na zápis slohu větší pozor, neboť mají před sebou jasně psaná pravidla, podle kterých se mají řídit. Doufala jsem v to, že žáci zvládnou písemný projev a naučí se na něj kriticky nahlížet.

Tato tabulka by měla žákům pomoci k tomu, aby se při psaní slohových prací lépe orientovali a osvojili si to, že určitá pravidla jsou důležitá pro srozumitelnost jejich písemného sdělení.

Pokud se žáci naučí podobné formativní postupy používat, posouvá je to nesmírně kupředu. Domnívám se, že je pro žáky velkým přínosem mít neustále před sebou jasně a výstižně formulovaná kritéria.

Konkrétní příklad pokroku žáka díky této tabulce: V práci žáka 10 (viz příloha 19) jsou ukázky dvou slohových prací. V první je popis aktovky z učebnice, kde žák nedokázal oddělit osnovu od psaného textu (viz příloha 19, str. 3). Osnova je součástí jeho slohové práce, nejsou zde ani odsazené odstavce od kraje řádku. Naopak při popisu vlastní aktovky si na toto již dal pozor (viz příloha 19, str. 2). Osnovu napsal před samotným textem. Dokonce mezi body osnovy a samotným slohovým projevem vynechal jeden řádek. Text je hůře čitelný, protože je psaný tužkou. Dopustil se několika drobných chyb, které si opravil. Nedařilo se mu dodržet okraje. Při sebehodnocení (viz příloha 19, str. 1) v oddílu „*Čitelnost textu*“ nepochopil, že má vyplnit

pouze jeden sloupec, který odpovídá jeho práci. Přes tyto drobné nedostatky však byl patrný jeho pokrok.

Reflexe učitele

Velmi mě potěšilo, jak zodpovědně žáci k práci přistoupili. Snažili se dodržet všechna daná kritéria, a to jak pro čitelnost, tak pro slohový zápis.

Na videonahrávkách dokázali žáci sebekriticky hodnotit odvedenou práci. V příloze 4 je k dispozici video, v němž žákyně porovnává popis své aktovky s předcházejícím úkolem – popisem aktovky podle obrázku v učebnici. Skutečně při popisu vlastní aktovky téměř nechybovala a zápis byl pěkně čitelný. V příloze 5 ta samá žákyně zmiňuje, v čem by se chtěla zlepšit. Nepřesně mluví o odstavcích, myslí okraje na konci řádku. Při běžném psaní s tím má skutečně občas potíže, v tomto případě se jí však podařilo okraje dodržet celkem dobře.

Chtěla bych poukázat na práci žákyně 5 (viz příloha 14), která se rozhodla 2. část „Stat“ rozšířit o další dva body. Mile mě překvapilo, že se našel jedinec, který se pokusil udělat práci navíc.

Za zmínku stojí také práce dvou žáků s OMJ. Žák 1 (viz příloha 10) napsal text téměř bez chyby. Mezi jednotlivými odstavci vynechával ještě řádek, což ve videu (viz příloha 2) zmiňuje jako oblast, ve které by se chtěl zlepšit. V sebehodnotícím archu vyplnil kolonku „Slohový zápis“ SPLNĚNO S 1 NEDOSTATKEM. Když jsem se s daným žákem bavila po skončení kroužku, shodli jsme se, že by se mohl zlepšit i při dodržování okrajů na konci řádku. Žák 7 (viz příloha 16) splnil všechna daná kritéria. Jeho rodným jazykem je slovenština a opět mě mile překvapil tím, že se snažil volit slova, ve kterých minimálně chyboval.

Osvědčilo se mi věnovat slohové práci 2 vyučovací hodiny. Někteří žáci sice práci zvládli rychleji, ale některým velmi prospělo, že nebyli v časovém presu. Žáci měli nejprve napsat osnovu a podle ní pak následně popsat svou aktovku na list papíru A4 (linkovaný). Některé chyby se jim podařilo odhalit, když mi rozpracované texty přišli ukázat. Čistý zápis následně přepsali do svých školních sešitů. Žáci, kteří práci odevzdali dříve, si mohli vybrat knihu z třídní knihovny a v tichosti si číst na koberci nebo na svém místě.

Na základě odevzdaných pracovních verzí jsem si uvědomila, že žáci dokážou odhalit své chyby a nedostatky, pokud k tomu mají dostatek času a prostoru. Na sebehodnoticích arších zas žáci prokázali, že dokážou ohodnotit svou práci.

Někteří žáci by potřebovali větší podporu, kterou jsem jim nedokázala poskytnout, protože v daném časovém limitu jsem nezvládla s každým žákem projít jejich pracovní verzi.

Reflexe žáků

V závěru druhé hodiny jsme se sešli na koberci, kde mohli žáci ústně zhodnotit, jak se jim práce na daném slohu podařila. Na čistý papír jsem napsala dvě otázky, na které mohli žáci odpovídat: „Co se mi dařilo?“ a „V čem bych se chtěl/a zlepšit?“ (viz video v příloze 9).

Někteří nechtěli ústně sdělit své pocity. Jsem přesvědčena, že je důležité, aby žáci v tomto měli svobodu a postupně si zvykali na možnost vyjádřit svými slovy, jak se jim při práci dařilo. V příloze je několik videí, kde žáci hodnotí své slabé stránky i posuny k lepšímu.

Před ústním hodnocením měl každý žák vyplnit „Tabulku s kritérii“ (sebehodnocení). Všichni žáci vyplněný arch odevzdali. Většina si napsala „Ano“ v prvních sloupcích – tedy všechna kritéria jsou splněna. Jeden žák zapsal „Ano“ ve třech různých sloupcích. Ačkoliv toto bylo první takto komplexní hodnocení, žáci k tomu přistoupili velmi zodpovědně a někteří byli k sobě velmi kritičtí. Především v dodržování okrajů na konci řádku. Věřím, že pokud takováto sebehodnocení budeme provádět pravidelně, žáci si budou uvědomovat nejen své silné stránky, ale i rezervy, které je třeba zlepšit.

Doporučení při využití v praxi

Jedná se o rychlý způsob sebehodnocení, kdy žáci dostanou příležitost zhodnotit svou práci. Někteří žáci byli schopni zaškrtnout i dané kritérium, které nesplnili (např. okraje nebo škrtnání).

Důležité je s žáky takto pracovat **pravidelně**. Pokud by se podobné tabulky s kritérii zařazovaly pouze jedenkrát do roka, tak to pro žáky nemá valný význam. Pedagog by měl formativní hodnocení zařazovat opakovaně, aby žáci viděli, zda se ve svých výkonech zlepšují,

či stagnují. Měli bychom je vést k tomu, aby si sami dokázali klást otázky např.: „*V čem jsem se zlepšil? Kam jsem se posunul/a tím, co jsem udělal/a? Co se mi nedaří zlepšit? Na co bych se měl/a nyní zaměřit?...*“

Při příštím sebehodnocení bych kladla důraz na vysvětlení tabulky, a na to, že je nutné vyplnit pouze jeden sloupec zadaných kritérií. Pokud žák napíše „Ano“ v prvním sloupci (SPLNĚNO – Jsou dodržena všechna kritéria.), pak není možné napsat „Ano“ ve 4. sloupci (SPLNĚNO SE 3 NEDOSTATKY). Někteří žáci toto nepochopili.

IV. Přílohy, které dokumentují daný postup formativního hodnocení:

Příloha 1: Tabulka – Kritéria pro hodnocení slohové práce

Příloha 2: Hodnocení podle kritérií 1 (video)

Příloha 3: Hodnocení podle kritérií 2 (video)

Příloha 4: Hodnocení podle kritérií 3a (video)

Příloha 5: Hodnocení podle kritérií 3b (video)

Příloha 6: Hodnocení podle kritérií plus 1 (video)

Příloha 7: Hodnocení podle kritérií plus 2 (video)

Příloha 8: Hodnocení podle kritérií plus 3 (video)

Příloha 9: Hodnocení – závěr (video)

Příloha 10: Sloh 1 (žák 1)

Příloha 11: Sloh 2 (žákyně 2)

Příloha 12: Sloh 3 (žákyně 3)

Příloha 13: Sloh 4 (žákyně 4)

Příloha 14: Sloh 5 (žákyně 5)

Příloha 15: Sloh 6 (žákyně 6)

Příloha 16: Sloh 7 (žák 7)

Příloha 17: Sloh 8 (žákyně 8)

Příloha 18: Sloh 9 (žákyně 9)

Příloha 19: Sloh 10 (žák 10)

V celém materiálu (včetně příloh) jsou použity fotografie, pracovní listy, obrázky, grafy atd. autora (pokud není uvedeno jinak). Fotografie jsou zároveň v souladu s GDPR.

